

РЕЦЕНЗИЯ

От: проф. Д-р Албена Тодорова Краева-Митева
Научна специалност Икономика и управление

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по научна специалност Икономика и управление (Екоикономика) в УНСС.

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 537/02.03.2020 г. на Ректора на УНСС

Автор на дисертационния труд: Антон Антонов Кръстев

Тема на дисертационния труд: „Влияние на икономическите дейности върху качеството на атмосферния въздух“

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към катедра „Икономика на природните ресурси“ / Бизнес факултет на УНСС/ по научна специалност „Икономика и управление (екоикономика)“ съгласно Заповед на Зам.-ректора по НИД на УНСС №679/27.03.2017. Обучението е осъществено в редовна форма през периода 27.02.2017 г. - 27.02.2020 г.

Антон Кръстев е бакалавър по специалност „Екоикономика“ от 2015 г., а през 2016 успешно се дипломира като Магистър по бизнес анализи и проекти.

Докторантът успешно и навреме е изпълнил предвидените в индивидуалния план задачи. Дисертационният труд е обсъден и насочен за защита от катедра „Икономика на природните ресурси“.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд има логична структура, представена от увод, същинска част в три глави, заключение, списък на използваните литературни източници и приложения. Общият обем е 151 страници, от които на 140 страници е основния текст. Използваните 86 литературни източници, от които 8 на кирилица и 76 на латиница са подредени в

списък от 6 страници. Приложенията са представени на 5 страници. Дисертацията е онагледена с добре подбран и изработен богат илюстративен материал, който съдържа 31 таблици и 21 фигури.

Дисертационният труд е посветен на актуална, значима и дискуссионна проблематика, свързана с научно изследване в областта на влиянието на икономическите дейности върху качеството на атмосферния въздух. В увода докторантът доказва актуалността и значимостта на разглежданата тема в теоретичен и практически план като поставя акцент върху нуждата от допълнително очертаване на ясна систематична концепция за разкриване на влиянието на бизнес секторите върху качеството на атмосферния въздух. Обосновава умело нуждата от проучване на добрите практики, прилагани за намаляване на замърсяването на въздуха, както и анализ на икономическите дейности на нефинансовите предприятия и връзката им със замърсяването на атмосферния въздух.

Разработката демонстрира задълбочен преглед на научната литература и проблемите на влиянието на дейността на бизнесекторите върху качеството на атмосферния въздух. Изследователската теза е умело формулирана, а именно, че представителите на икономическите дейности в България влияят негативно върху качеството на атмосферния въздух по различен начин във всяка отделна област. За справяне с този проблем е необходимо те да прилагат комплексни мерки, чрез които да повишат своята устойчивост, престиж и икономическото си благосъстояние. Необходимо е и държавните политики да се прилагат на секторно ниво, като по този начин по-лесно ще могат да бъдат контролирани икономическите сектори. Налице е обвързаност с формулираните цел и задачи на дисертационния труд. За доказване на тезата са дефинирани три хипотези, които изцяло произтичат от нея.

Посоченият предмет на дисертацията обхваща управлението на икономическите дейности и влиянието им върху качеството на атмосферния въздух, а обект е качеството на атмосферния въздух следствие на икономическите дейности в страната. Те съответстват на формулираната теза, цел и задачи и са заложили в основата на структурата и съдържанието на дисертационния труд. Коректно са посочени ограниченията на изследването и неговия обхват.

Приложените методи за икономически изследвания позволяват на докторантът успешно да изпълни поставените в дисертацията задачи.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

В първи параграф на първа глава на базата на изчерпателни литературни източници са представени в синтезиран вид характеристиките и класификацията на различните видове замърсители на въздуха. Висока

оценка заслужава доказаната от докторанта комплексност на замърсителите на атмосферния въздух и взаимовръзката им с останалите елементи на околната среда.

Интерес представляват представените във втори параграф на първа глава на основата на разнообразни примери и богат литературен обзор причини отделните бизнес сектори като транспорт, индустрия, аграрен сектор, енергетика, добивен сектор, строителство и домакинства да се определят като замърсители на атмосферния въздух.

В третия параграф на първа глава дисертантът обстойно и умело е направил анализ и обобщение на екологичните политики за измерване, контрол и ликвидиране на щетите от замърсяването на атмосферния въздух на международно, европейско и на национално ниво. Внимание заслужават изведените от докторанта обобщения и изводи за целите на екополитиката в тази област на всяко ниво. Представена е коректна оценка на нормативната база на национално ниво в тази област.

В последния параграф на първа глава стегнато и подредено са представени и класифицирани подбраните подходящи добри практики и стандарти, прилагани за намаляване на замърсяването на въздуха. Похвала заслужава оценката на докторанта за ефективността и приложимостта на предложените добри практики и стандарти, особено в нашата страна.

Втора глава на дисертационния труд обхваща предложената методологична рамка. По интересен начин в първия параграф на втора глава са представени подбраните подходящи методи и методики за установяване и изследване замърсяването на въздуха и риска за хората и стопанската дейност. Положителна оценка може да се даде на умелото свързване на тези методи с конкретните проблеми, които се разглеждат в дисертацията и хипотезите, които се доказват.

Специално внимание заслужава разработената методическа рамка във втора глава, втора точка, което позволява на докторанта сполучливо да подбере етапите на изследване и методите, които ще се прилагат на всеки етап. Приложени са голямо разнообразие от методи, логично свързани с доказването или отхвърлянето на формулираните хипотези. Докторантът показва добри умения да прилага самостоятелно богата гама от методи, чрез които получава достоверна информация за аналитичната част. Може да се обобщи, че предложената методическа рамка позволява на докторанта да подбере обектите и периода на изследване, които дават възможност да се проведе точен и конкретен анализ на влиянието на дейността от бизнес секторите върху качеството на атмосферния въздух.

В трета глава е направен анализ на състоянието, проблемите и влиянието на икономическите дейности от бизнессекторите върху качеството на атмосферния въздух. В първия параграф на основата на умел анализ на информация от НСИ се анализират основните замърсители на

атмосферния въздух в нашата страна като похвала заслужава направената корелация с класификацията на бизнес секторите от първа глава. Внимание заслужава прилагането на подходящо подбрани статистически методи във втори параграф на трета глава, които дават възможност за разкриване степента на зависимост между БВП и качеството на атмосферния въздух в нашата страна не само за минал период от време, но и възможността да се прогнозира това развитие.

В следващия параграф на дисертационния труд е направен анализ на нефинансовите предприятия по области на страната за периода 2008-2017 г. Представени са резултатите от сектори с доказана в първа глава връзка с качеството на атмосферния въздух, което позволява на докторанта да формулира конкретни стратегически цели за опазване качеството на атмосферния въздух във всеки от изследваните бизнессектори.

Висока оценка заслужава направения анализ на разходите за опазване и възстановяване на околната среда, платените данъци и направените инвестиции за подобряване качеството на атмосферния въздух по икономически сектори, което дава възможност да се изведат конкретни препоръки за подобряване на качеството на въздуха в нашата страна.

В последния параграф умело са обобщени основните резултати от направеното изследване, което позволява на дисертанта да направи важни изводи и да докаже формулираните три хипотези.

На тази основа дисертантът убедително доказва тезата на дисертационния си труд, с което изпълнява целта и задачите на своето научно изследване.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

В представения дисертационен труд и в автореферата ясно са очертани научните и научно-приложни приноси, които обобщавам като:

- обогатяване и доразвитие на теоретичните постановки за основните връзки между икономическите дейности и качеството на атмосферния въздух и прилаганите политики в областта.

- разработване и прилагане на оригинална методическа рамка доказваща връзката между нивата на емисиите в атмосферата и промените в икономическите дейности, както и териториалното развитие на бизнессекторите.

- направен е анализ, разкриващ връзките между БВП от икономическите сектори в България и нивата на емисии в атмосферата и е представено влиянието на развитието на нефинансовите предприятия в териториален аспект върху качеството на атмосферния въздух и това дава възможност за формулиране на конкретни мерки по сектори и области за

преодоляване на проблемите с качеството на атмосферния въздух.

- изведени са добри практики и насоки с цел опазване на качеството на атмосферния въздух, които адаптирани към българските условия могат да спомогнат за преодоляване проблема с качеството на въздуха.

5. Препоръки и въпроси по дисертационния труд.

Съдържащите се в дисертационния труд научно-приложни приноси ми позволяват да предложа на докторанта:

- Да съсредоточи вниманието си в два или три сектора с най-голяма значимост за замърсяването на атмосферния въздух, да разшири аналитичната част представена за тях и да публикува получените резултати в отделна студия, като отчете възможното влияние на мерките включени в Националната програма за контрол замърсяването на въздуха, България 2020-2030 г.

Актуалността на темата и сложността на разглежданата проблематика поражда следния въпрос, който да бъде изяснен от дисертанта по време на защитата на дисертационния труд:

- Как оценява връзката между приложението на съществуващите стандарти за добри практики в различните бизнессектори и опазването качеството на атмосферния въздух?

6. Оценка на публикациите по дисертацията

Дисертантът е представил четири публикации по разработката, които са пряко свързани с тематиката на дисертационния труд и отразяват основни части от него. Публикациите са в периода 2018-2019 година. Четирите са доклади представени на научни форуми. Броят и качеството на публикациите отговаря на нормативните изисквания.

7. Оценка на автореферата

Авторефератът в обем от 54 страници точно и в съответствие с нормативните изисквания отразява съдържанието на дисертационния труд. Прави преглед на отделните глави на труда, публикациите по темата, както и на предлаганите приноси.

Заклучение

Представеният дисертационен труд е цялостно завършено научно изследване на актуална тема. Поставените цел и задачи са изпълнени успешно. Представени са оригинални методически приноси и са получени

результати с практическа приложимост. Това ми дава основание да препоръчам на уважаемите членове на научното жури високо да оценим дисертационния труд на Антон Антонов Кръстев „Влияние на икономическите дейности върху качеството на атмосферния въздух“ и да гласуваме положително за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по научна специалност Икономика и управление (Екоикономика).

08.05.2020 г.

Подпис:

(проф.д-р Албена Митева)